

რეზონანსი იმპულსი

სააღდგომო ჩვენება

ამერიკელი | დიდი

რიჩარდ იეიტსი
საალბომო ჩვენება

Richard Yates
THE EASTER PARADE

ინგლისურიდან თარგმნეს ზაზა ქილაძემ და გია ქუმბურიძემ

სერიის დიზაინერი ბესიკ დანელია

© 1976, Richard Yates
All rights reserved.

© გამომცემლობა „დიოგენე“, 2016
ყველა უფლება დაცულია.

ISBN 978-9941-11-507-3

[www. diogene. ge](http://www.diogene.ge)

XX საუკუნის მეორე ნახევრის ერთ-ერთ საუკეთესო პროზაიკოსად აღიარებული ამერიკელი მწერლის, რიჩარდ იეიტსის (1926-1992) რომანი „სააღდგომო ჩვენება“ მკითხველთა და კრიტიკოსთა სამართლიან გაცემას იწვევს – თავისი უჩვეულოდ ძუნწი, ლაკონიური და, ამავე დროს, საოცრად ტევადი თხრობის სტილის წყალობით ამ არცთუ სქელტანიან ნიგნში მწერალი ერთი ოჯახის თითქმის სამი თაობის ბედ-იღბლის თანაზიარად გვაქცევს. ეს სევდიანი საგა მოგვითხრობს იმაზე, რომ ამ ცხოვრებაში არც ერთი გზის არჩევა ბედნიერების უპირობო სანინდარი არ არის და არც შეიძლება იყოს...

ედღვნება ჯინა ქეთერინს

ნანილი პირველი

თავი 1

ღებები გრაიმზებიდან, წესით, ბედნიერი ცხოვრება არც ერთს არ უნდა ჰქონოდა და დროის გადასახედიდანაც მუდამ ისე ჩანდა, რომ ყველაფერი მათი მშობლების განქორწინებამ არივ-დარია. ეს ამბავი 1930-ში მოხდა, როცა სარა ცხრა წლისა იყო, ემილი კი – ხუთის. დედამ, რომელიც გოგოებს სთხოვდა, „ჭინკა“ დამიძახეთო, შვილები ნიუ-იორკიდან წაიყვანა და ნიუ-ჯერსის შტატის ქალაქ ტენაფლაიში იქირავა სახლი, სადაც, მისი აზრით, უკეთესი სკოლები უნდა ყოფილიყო, და თავადაც იმედოვნებდა საქმის გამოძებნას უძრავი ქონების სფეროში. აქედან არაფერი გამოვიდა – როგორც მის მიერ დამოუკიდებლად მიღებული ბევრი სხვა გადაწყვეტილების შემთხვევაში – და იქაურობის მიტოვებაც სულ რაღაც წელიწად-ნახევარში მოუხდათ. თუმცა კი იქ გატარებული დრო გოგოებს სამუდამოდ დაამახსოვრდათ.

„მამათქვენი საერთოდ არ მოდის ხოლმე სახლში?“ – ეკითხებოდნენ დებს სხვა ბავშვები და სარაც თავის თავზე იღებდა იმის ახსნას, რას ნიშნავს სიტყვა *განქორწინება*.

„არც თქვენ დადიხართ იმის სანახავად?“

„კი, როგორ არა“.

„და სად ცხოვრობს?“

„ნიუ-იორკში“.

„იქ რას აკეთებს?“

„საგაზეთო სათაურებს წერს, *სანისთვის*“.

ამას ისეთი ხმით იტყოდა ხოლმე, ეჭვიც არ ეპარებოდა, მეგობრებზე ამას გვარიანი შთაბეჭდილება რომ უნდა მოეხდინა. ლიპიან, უპასუხისმგებლო რეპორტიორობას, ანდა ხელმოცარულ კალმოსნობას, ნებისმიერი მოახერხებდა, მაგრამ სათაურების მოფიქრება-მისადაგებას – ნურას უკაცრავად. ჯერ მარტო ამდენი ახალი ამბისთვის უნდა მიგედევნებინა თვალი, იქიდან ყველაზე საჭირობოროტო ამოგერჩია და მერე ყველაფერი ეს რამდენიმე ზუსტად მონახულ სიტყვაში ჩაგეტია! ამას მხოლოდ გამოჯეკილი ჟურნალისტი და სახელდაგებული კაცი თუ მოახერხებდა.

ერთხელ, როცა გოგონები ქალაქში ესტუმრნენ, გაზეთის რედაქციაშიც წაიყვანა და ყველაფერი დაათვალიერებინა.

– დილის ნომერი საცაა ჩამოსაბეჭდად წავა, – უთხრა. – ახლა მოდი სტამბაში ჩავიდეთ და ყველაფერი ჩვენი თვალით ვნახოთ. მერე ზემოთაც ავიყვანთ, პრესცენტრში.

რკინის კიბეზე ჩაუძღვა, რომელსაც მელნისა და საღებავის სუნი უდიოდა; იქიდან დიდ, მიწისქვეშა ოთახში აღმოჩნდნენ, სადაც საბეჭდი დაზგები ჩამეწკრივებინათ. ირგვლივ სტამბის მუშები ირეოდნენ. თავზე ყველას დაკეცილი გაზეთები მოერგო, უცნაურზე უცნაურ ქუდებად.

– ეგეთი ქუდები რატო ახურავთ? – დაეკითხა მამას ემილი.

– თავად გეტყოდნენ, თმა მელნით რომ არ დაგვესვაროსო, მაგრამ ასე მგონია, უბრალოდ უნდათ, კაი ტიპებად გამოჩნდნენ.

– ეგ კაიტები რას ნიშნავს?

– აი, რაღაც, მაგ შენს დათუჩასნაირს, – უთხრა მამამ და გულზე დაბნეულ დათუნიაზე მიუთითა, რომელიც გოგოს საგანგებოდ შეერჩია იმ იმედით, მამა უთუოდ შეამჩნევსო. – მართლა ძაან კაი ტიპია, ნამდვილად.

უცქერდნენ, კონვეიერზე როგორ მოსრიალეზდნენ დატვიფრული, ახლად საღებავნასმული ლითონის ფირფიტები და თავ-თავის ადგილს იკავებდნენ საროტაციო დოლურებზე. მერე ზარის ხმა გაისმა და წნეხებიც ამუშავდა; იატაკმა რყევა იწყო და ისეთი ხმაური ატყდა, ერთმანეთის უკვე აღარც ესმოდათ, მხოლოდ ღიმილით მისჩერებოდნენ მამას, ემილიმ ხელებიც კი აიფარა ყურებზე. საბეჭდი დაზგები ნაბეჭდი ქალღმერთის თეთრ ფურცლებს აფრქვევდნენ ყოველ წამს და გაზეთის მზა ნომრებიც მკაცრი თანამიმდევრობით ლაგდებოდა კოხტა დასტებად.

– აბა, რას იტყვით? – დაეკითხა გოგონებს უოლტერ გრაიმზი, როცა უკვე ისევ ზემოთ მოუყვებოდნენ რკინის კიბეს. – ახლა ჩემს განყოფილებაშიც შევიხედოთ.

დიდ ოთახში უამრავი მაგიდა იდგა, რომელსაც კაცები მისხდომოდნენ და საბეჭდ მანქანებს უკაკუნებდნენ. აი, აქ ვამზადებთ გაზეთის ყოველ ნომერს, – თქვა მამამ. რედაქტორი კი აი, ის მელოტი კაცია, ტელეფონზე რომ ლაპარაკობს; მის გვერდით რომაა, ის კიდევ უფრო დიდი ვინმე – უფროსი რედაქტორია.

– შენი მაგიდა რომელია, მამა? – ჰკითხა სარამ.

– აგე ის, სულ განაპირა... ხედავ? – უთხრა და დიდ, ყვითელი ფერის ხის მრგვალი მაგიდისკენ მიუთითა. იქ ექვსნი ისხდნენ, ერთი კი სულაც ზედ ჩამომჯდარიყო. ყველანი რაღაცას კითხულობდნენ, ანდა ფანქრით ასწორებდნენ ნაწერს.

– რა, მათთან ერთად წერ ხოლმე სათაურებს?

– ჩემი საქმე მარტო სათაურების წერა არ გახლავთ, ქალბატონო. სინამდვილეში, როცა ჟურნალისტები და რეპორტიორები თავ-თავიანთ ამბებს გაამზადებენ, შიკრიკს გამოატანენ ხოლმე ჩვენთან – აი, იმ ახალგაზრდა ბიჭს; მერე ჩვენ მართლწერასა და პუნქტუაციას გავასწორებთ, სათაურებსაც შევურჩევთ და მასალაც დასაბეჭდად მზადაა... გამარჯობა, ჩარლი! – მიესალმა რომელიღაც თანამშრომელს, წყლის ჩამოსასხმელი ავტომატისკენ რომ მიეშურებოდა. – ჩემი გოგონები უნდა გაგაცნო: ეს სარაა, ეს კი ემილი.

– სასიამოვნოა, სასიამოვნო... – წელში მოიხარა ისიც. – ეს რა მზეთუნახავი გოგონები გყოლია! გამარჯობათ, პატარებო.

მერე ტელეტაიპის ოთახშიც შეიხედეს, სადაც ახალი ამბები მსოფლიოს ოთხივე კუთხიდან მოდიოდა, იქიდან კი მბეჭდავთა განყოფილებას მიაშურეს. აქ უკვე ქალაქში გადაჭონდათ ცნობები და მერე გაზეთის მაკეტში სვამდნენ.

– აბა, მზად ხართ სადილისთვის? – იკითხა მამამ. – ჯერ ქალების ოთახში ხომ არ გინდათ შერბენა?

გაზაფხულის მზიანი დღე იდგა. გარეთ რომ გამოვიდნენ, მამამ გოგოებს ხელი ჩაჰკიდა და ასე გაემართნენ მერიის წინ გადაშლილი პარკისკენ. ორივეს თავიანთი საუკეთესო კაბები ჩაეცვათ, ზემოდან – მსუბუქი პალტოები, ფეხზე კი თეთრი წინდები და შავი, ხელოვნური ტყავის ფეხსაცმელები. მართლაც რომ ავ თვალს არ დაენახებოდნენ. სარა შავგვრემანი გახლდათ და სახეზე ის გულწრფელი მიამიტობა ეწერა, რაც მერეც, სამუდამოდ შერჩებოდა. მთელი თავით მასზე დაბალ ემილის ქერა თმა ჰქონდა, უფრო ტანთხელი იყო და ძალზე ფიქრიანი.

– ეს ჩვენი მერიის შენობა დიდიც ვერაფერია, არა? – თქვა უცებ უოლტერ გრაიმზმა. – მაგრამ, აი, იმ დიდ, მუქ-ნითელ სახლს თუ ხედავთ, ხეებს იქით? ეგ კი უორლდის რედაქციაა... უფრო სწორად, იყო – შარშან დაიხურა. არადა ამერიკის უმსხვილესი ყოველდღიური გაზეთი ეთქმოდა.

– ახლა კი საუკეთესო შენი სანია, არა? – ჰკითხა სარამ.

– არა, საყვარელო... მართალი გითხრა, სანიც დიდი ვერაფერი ხვითოა.

– ეგ როგორ?! – სარას აშკარად ნაუხდა გუნება.

– ცოტა რეაქციულია.

– ეგ რას ნიშნავს?

– რას ნიშნავს და, მეტისმეტად კონსერვატიულს. მთლად რესპუბლიკელებს უგორებს კოჭს.

– ჩვენ რა, რესპუბლიკელები არა ვართ?

– ალბათ, დედათქვენი... მე არა.

– არ ვიცოდი.

მამამ სადილამდე ორი ჭიქა კოქტეილი დალია, გოგოებისთვის კი უალკოჰოლო ლუდი მოატანინა. მერე, როცა შემწვარ კენტაკურ ნინილასა და კარტოფილის პიურეს შეექცეოდნენ, ემილიმ რედაქციიდან ნამოსვლის შემდეგ პირველად ამოიღო ხმა:

– თუ სანი არ მოგნონს, მაშინ იქ რატომღა მუშაობ?

მამას თავის გრძელ, გამხდარ სახეზე, რომელიც გოგონებს მუდამ ძალიან მიმზიდველად ეჩვენებოდათ, ერთგვარი დაღლილობის კვალი დაეტყო.

– სამსახური მჭირდება და იმიტო, ჩემო პატარა! – თქვა მერე. – დღეს სამუშაოს შოვნა გაძნელდა. გამორჩეული ვინმე რომ ვიყო, ეგებ მაგაზე არც მედარდა, მაგრამ თქვენც ხომ იცით, ერთი ჩვეულებრივი ჟურნალისტი ვარ.

ამით ცხადია, ახალ მეგობრებთან თავს ველარ მოიწონებდნენ, მაგრამ თუკი იტყოდნენ – *მამაჩვენი საგაზეთო სათაურებს იგონებსო*, ტყუილში ხომ მაინც არ ჩამოერთმეოდათ.

„შენ თუ გგონია, სათაურების ნერა იოლი საქმეა, ძალიანაც შემცდარხარო!“ – მიახალა კიდეც ერთ აბეზარ ბიჭს სკოლის ეზოში, გაკვეთილების შემდეგ. ემილიმ კი, ვისაც ყველაფერში სიზუსტის დაცვა სჩვეოდა, დას მაინც შეახსენა – სინამდვილეში მამაჩვენი ხომ ერთი ჩვეულებრივი ჟურნალისტი იყო; ოღონდ მხოლოდ მას მერე უთხრა, როცა ის ბიჭი უკვე ველარ გაიგონებდა.

ესთერ გრაიმიზი, იგივე „ჭინკა“, ერთი ტანმორჩილი, ვერცხლისნყალივით მოძრავი ქალი გახლდათ, რომელსაც მთელი ცხოვრება თითქოს იმ მოუხელთებელი ნიშან-თვისებების შეძენისა და შენარჩუნებისთვის მიეძღვნა, რასაც თავად *პენს უწოდებდა*: ერთთავად მოდის ჟურნალებს ჩაჰკირკიტებდა, გემოვნებით იცვამდა და ვარცხნილობასაც ხშირ-ხშირად იცვლიდა, თუმცა თვალებში მუდამ დაბნეულობა ჩაბუდებოდა და ვერც ტუჩებზე პომადის სწორად წასმა ესწავლა, რაც მას გაუბედავისა და საკუთარ თავში დაეჭვებულის იერს აძლევდა. იმ თავის პენიანობასაც უფრო მდიდრებში ხედავდა, ვიდრე საშუალო ფენის ხალხში და, შესაბამისად, გოგოების აღზრდასაც მათ თარგზე ცდილობდა. სამეზობლოსაც ყოველთვის შესაფერისს ეძიებდა ხოლმე – „კარგ ხალხში“ გარევას ესწრაფოდა, იმისდა მიუხედავად, უწყობდა საამისოდ ჯიბე ხელს თუ არა, და ეტიკეტის დაცვასაც გამორჩეულ მნიშვნელობას ანიჭებდა.

– საყვარელო, ძალიან დამავალე, თუკი ასე აღარ მოიქცევი, – უთხრა სარას ერთ დილას, საუზმობისას.

– როგორ „ასე?“

– როგორ და გახუხულ პურს მაგნაირად აღარ ჩაანობ რძეში.

– უიმე! – შეიცხადა სარამ, მერე კარაქნასმული პურის უკვე რძეში ჩაანობილი ნაჭერი პირისკენ გააქანა და როცა გაღეჭილი ლუკმაც ჩაყლაპა, მერელა დაეკითხა, მაინც რატომო.

– რატომ და იმიტომ! ულამაზოა. აი, ემილი მთელი ოთხი წლით შენზე პატარაა და ისიც კი არ იქცევა ასე ბავშვურად!

ესეც კიდევ ერთი მუდმივი თემა გახლდათ: დედა ათასი გზითა და საშუალებით მიანიშნებდა, რამდენად მეტი პენიანობა ეტყობოდა ემილის სარასთან შედარებით.

როცა საბოლოოდ გაირკვა, რომ ტენაფლას უძრავი ქონების სფეროში წარმატების იმედი არ უნდა ჰქონოდა, ახლა მომიჯნავე პატარ-პატარა ქალაქებსა თუ სულაც ნიუ-იორკში მთელდღიან მიმოსვლებს მოუხშირა, გოგოებს კი ხან ერთ ახლობელ ოჯახს უტოვებდა და ხან – მეორეს. როგორც ჩანს, სარას დედის ხანგრძლივი არყოფნა დიდად არ ანაღვლებდა, ემილი კი სულ სხვა აზრზე იდგა: არ ეპიტნავენოდა სხვის ქერქვეშ შეხიზვნა, იქაური სუნებიც აღიზიანებდა, საჭმელსაც კი ვერ ქამდა ხეირიანად, მთელი დღე შფოთავდა, ათასნაირ უბედურ შემთხვევას წარმოისახავდა ხოლმე და როცა დედამისი თუნდაც ერთი-ორი საათით დააგვიანებდა მათ წამოსაყვანად მისვლას, მართლა პატარა ბავშვივით გულამოსკვნილი ზღუქუნებდა.

ერთხელაც, გვიან შემოდგომაზე, ვინმე კლარკების ოჯახში მოუწიათ დარჩენა. შინიდან თავ-თავიანთი თოჯინებიც გააყოლეს ხელს – იმ შემთხვევისთვის, თუკი მასპინძლის ბავშვები გულს არ გაუწყალებდნენ, რაც სრულიად სავარაუდო ჩანდა, რაკი კლარკებს სამი ბიჭი ჰყავდათ და თოჯინებსაც დიდად არ დახარბებოდნენ. თუმცა გულისხმიერმა ქალბატონმა კლარკმა უფროს ვაჟს, მაირონს ჩააბარა სტუმრები

და ხაზგასმით მოსთხოვა – იცოდე, ყურადღება არ მოაკლო, კარგი მასპინძლობა გაუწიეო. თერთმეტი წლის მაირონიც დავალებას სრული პასუხისმგებლობით მოეკიდა და მთელი დღე გოგონების გართობას ცდილობდა.

– აბა ერთი ამას შეხედეთ! – იმეორებდა წამდაუნუნ. – აბა ახლა ესეც ნახეთ!

კლარკების უკანა ეზოს შორეულ ბოლოში ფოლადის სადგამებზე ფოლადისავე მილი დაედუღებინათ და მაირონი მართლაც კარგად განაფულიყო ტანვარჯიშში: გაექანებოდა ამ სახელდახელო ხარიხისაკენ, აიზიდებოდა, მერე მუხლებით ჩამოეკიდებოდა ზედ და ერთი ხანობა ასე ეკიდა, თავქვე; მერე ისევ ჩაავლებდა ორივე ხელს, ერთს დატრიალდებოდა და ისევ მიწაზე ხტებოდა, ტერფებმიტყუპებული.

მერე იყო და, ძმები და სტუმარი გოგონები ომობანას რალაც ჩახლართულ თამაშშიც აიყოლია, რის შემდეგაც ისევ შინ შებრუნდნენ, მარკების კოლექციის დასათვალიერებლად. ესეც რომ მოითავეს და კვლავ ეზოში გაიკრიფნენ, როგორც აღმოჩნდა, გასართობი ბევრი არც აღარაფერი დარჩენოდათ.

– დაიცათ, – თქვა მაირონმა. – სარა ზუსტად იმსიმაღლეა, გამართული გაივლის ამ ხარიხის ქვეშ!

მართალს ამბობდა: გოგოს სულ რალაც ორიოდე გოჯი თუ უკლდა იქამდე.

– მოვიფიქრე, რაც უნდა ვქნათ! – თავისი გააგრძელა მაირონმა. – მოდი, სარა მთელი ძალით გამოექანოს და ისე გაირბინოს ხარიხის ქვეშ... მაგარი იქნება!

გამორბენის მანძილიც იქვე გადათვალეს – ასე, ოცდაათიოდე ნაბიჯი. დანარჩენები გვერდზე გადგნენ, სარა კი თავქუდმოგლეჯილი გაექანა, გრძელ თმას ქარი უფრიალებდა. ერთი ეგ იყო, არავინ იფიქრა, რომ სირბილისას გოგო – ერთ

ადგილას უძრავად მდგართან შედარებით – უფრო მაღალი იქნებოდა და როცა ეს ემილიმაც კი იაზრა, უკვე გვიანლა იყო – ხმის ამოდებაც ვერ მოასწრო. სარა შუბლით შეასკდა რკინას – ისეთი ხმით, რაც ემილის თავის სიცოცხლეში აღარ დაავიწყებოდა. დ-ნნნ! – გაისმა და ანივლებული, სისხლით სახემოთხვრილი გოგო უკვე მიწაზე გორავდა.

ემილი და ძმები კლარკები სახლისკენ გაცვივდნენ; ემილი ისეთი შეშინებული იყო, გზაში ცოტა გაეპარა კიდეც. სარას დანახვაზე, ერთი პირობა მისის კლარკიც დაიზაფრა, მაგრამ მერე უცებვე გაახვია საბანში (არაერთხელ სმენოდა, უბედური შემთხვევის მსხვერპლი ზოგჯერ შოკში ვარდებაო) და მანქანით საავადმყოფოში გააქანა. ემილი და მაირონიც თან გაიყოლა. იმ დროისათვის სარა უკვე აღარ ტიროდა – საერთოდ არ სჩვეოდა ხშირად ტირილი. ემილიმ კი სწორედ მაშინ ამოუშვა ზღუქუნი. საავადმყოფომდე არ გაჩუმებულა და იქაც ცრემლად იღვრებოდა, მოსაცდელში. მისის კლარკი სამჯერ გამოვიდა მიმღებიდან და ჯერ უთხრა – მოტეხილობა არ აქვსო, მერე – ტვინის შერყევასაც გადავრჩითო, ბოლოს კი – შვიდი ნაკერის დადება დასჭირდათო.

როცა შინ დაბრუნდნენ (მისის კლარკი მთელი გზა ერთსა და იმავეს გაიძახოდა: ასეთი ყოჩალი გოგო ჯერ არ მინახავს – ერთი არ დაუნუნუნიაო), სარა ჩაბნელებულ სასტუმრო ოთახში დაანვინეს ტახტზე. შეშუპებული სახე ერთიანად ჩალურჯებოდა, შუბლი კი შეხვეული ჰქონდა და სახვევზეც ზემოდან პირსახოცში გამოხვეული ყინულის ნატეხი ედო. ბიჭებმა ისევ ეზოს მიაშურეს, ემილი კი ცოცხალი თავით არ აპირებდა სასტუმრო ოთახიდან გამოსვლას.

– აცალე შენს დას, მოისვენოს... ნადი, ბიჭებთან ითამაშე, საყვარელო. – უთხრა მისის კლარკმა.

– არა უშავს, დარჩეს, – სარას რაღაც უცნაური, თითქოს შორიდან მომავალი ხმა გახდომოდა.

მოკლედ, ემილის ოთახში ყოფნის ნება მისცეს და ეს, ალბათ, ყველაზე სწორი გადაწყვეტილება იყო, რადგან ძალით გაყვანას თუ დაუპირებდნენ, ალბათ ტლინკების კვრასაც კი არ დაერიდებოდა. იდგა ახლა ტახტის შორიანხლოს, რაღაც მახინჯ ნოხზე და სველ მჯილს ლოღნიდა კბილებით. უკვე აღარ ტიროდა. ჩუმად მისჩერებოდა ბინდბუნდში ტახტზე მინოლილ დას, გულს კი მწარე დანაკარგის განცდა უწურავდა.

– ნუ გეშინია, ემი, – ისევ თითქოს საიდანლაც შორიდან შეეხმინა სარა. – ცუდად არა ვარ. თან საცაა, დედაც მოვა...

ბედზე, სარას თვალი არ დაზიანებია. არადა სწორედ ის დიდი, მუქი თაფლისფერი თვალები გამოარჩევდა მის სახეს, დროთა განმავლობაში რომ მართლაც მშვენიერი გაუხდებოდა; ოღონდ ეგაა, შუბლზე სამუდამოდ შერჩებოდა ის წვრილი, მოლურჯო ნაწიბური, რაც თითქოს ვისიმე გაუბედავი ხელით ფანქრით გავლებულ ხაზს მოგაგონებდათ. მის შეხედვაზე ემილის მუდამ ახსენდებოდა ხოლმე, რა გმირულად ითმენდა და იტანდა ტკივილს მისი დაიკო; და კიდევ – იმ საკუთარ, დამზაფრავ შიშსაც აგონებდა და მარტოდ დარჩენის აუხსნელ წინათგრძნობასაც.